

BAĞIMSIZ ÇALIŞAN AVUKATLARIN SOSYAL GÜVENLİĞİ

THE SOCIAL SECURITY OF SELF-EMPLOYED LAWYERS

Recep LEVENT*

Özet: Bağımsız çalışan avukatların sosyal güvenliği tartışma konusu olmuş, bu nedenle, 1/10/2008 tarihi öncesinde normal statüler dışında, bağımsız avukatlar SSK kapsamında “topluluk sigortası” kapsamına alınmıştır. Ancak, 1/0/2008 tarihinden sonra esasen tartışmalara da son verilerek, statüleri “kendi nam ve hesabına bağımsız çalışan” olarak kabul edilmiş ve sosyal güvenliklerinde bütünlük sağlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Avukat, Bağımsız Çalışma, Sosyal Güvenlik

Abstract: The social security of self-employed lawyers has been a matter of debate, therefore, prior to the date 1/10/2008 except for normal statutes, self-employed lawyers were included group insurance as a service contract insurance status. However, the debates essentially brought to an end after the date of 1/10/2008, their status had been accepted as “working on his/her own name and account” and thus the integrity in their social security was provided.

Keywords: Lawyer, Freelance, Social Security

1-GİRİŞ

Bağımsız çalışan avukatların, mesleki özellikleri gereği, sosyal güvenlik statülerinin belirlenmesi yıllardır tartışma konusu yapılmıştır.

Mesleki özelliklerinden kaynaklanan nedenlerle, sosyal güvenlik reformu öncesinde bağımsız çalışan avukatların sosyal güvenliği, esasen statü olarak sosyal güvenlik sisteminde yer almayacak şekilde mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 86 ncı maddesiyle “topluluk sigortası”ya sağlanmış ve emeklilik statüleri de SSK kapsamında sayılmıştır.¹

* SGK Başmüfettişi

¹ 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu R.G.. 17/7/1964, 11766-11779

Topluluk sigortasıyla, bağımsız avukatların sosyal güvenliklerinin tam olarak sağlandığını aslında söylemek mümkün değildir. Zira, bu sigortaya tabi olmada sağlık yardımı alınmamakta ve çalışma hayatı riskleri (hastalık ve analık) sosyal güvenlik koruması altında zorunluluk kapsamında olmadığı gibi, iş kazası ve meslek hastalığı gibi önemli mesleki risklerin karşılanması da söz konusu değildi.

Sosyal güvenlik reformu, daha doğrusu 5510 sayılı Kanunla, bağımsız çalışan avukatlar, özel sosyal güvenlik statüsünden çıkarılarak, statüleri “kendi nam ve hesabına bağımsız çalışan (eski Bağ-Kur)” şeklinde belirlenmiştir.²

Sosyal güvenlik reformunun devamı olarak, 2011 yılında çıkarılan 6111 sayılı Kanunla 5510 sayılı Kanunda yapılan değişiklikle de, kendi nam ve hesabına bağımsız çalışanların, dolayısıyla avukatların sosyal güvenlikleri konusunda önemli sayılabilecek imkanlar getirilmiştir.³

Buna göre, 1/10/2008 tarihinden sonra da sigortalılıkları devam eden bağımsız avukatların; emeklilik şartları çalışmaya başladıkları tarihteki mevzuat hükümlerine (1479 sayılı Kanun), emeklilik aylıklarının hesaplanması çalışma sürelerinde geçerli olan Kanun hükümlerine göre orantılı olarak (1479 sayılı Kanun ve 5510 sayılı Kanun) ve maluliyet ve ölüm aylığı bağlanmasıyla diğer tüm işlemlerinin ise 5510 sayılı Kanun hükümlerine göre yürütüleceği öngörülmüştür.⁴

2. KONUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1- Sosyal güvenlik reformuyla, daha doğrusu 5510 ve 6111 sayılı kanunlarla bağımsız avukatlara getirilen hak ve imkanlar

- Bağımsız avukatlardan gelir vergisi mükellefi olanların bildirim vergi dairelerine, gelir vergisi mükellefi olmayanların bildirim de baro başkanlıklarına verilmiştir.

² 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu R.G.. 31/5/2006, 26200

³ Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.. R.G. 13/2/2011, 27857

⁴ 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu.. R.G. 14/9/1971, 13956

- Bağımsız avukatlar, bakmakla yükümlü kişileriyle birlikte genel sağlık sigortası kapsamına alınmıştır.
- Yıl içindeki gelir düzeyleri de dikkate alınmak suretiyle, yani gelir vergisi mükellefi olmayan bağımsız avukatların, 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 2008 yılından başlayarak, günlük kazancı yürürlükte olan günlük asgari ücretin 15 katı tutarından, takip eden yıllarda da birer puan artırılmış tutardan az ise, bu avukatlar sigortalılık kapsamı dışında tutulmuştur.
- Topluluk sigortasında yer almamakla birlikte, bağımsız avukatların iş kazası geçirmeleri, meslek hastalığına tutulmaları halinde kendilerine istirahatli kaldıkları sürece geçici iş görmezlik ödeneği verilmesi, meslekte kazanma gücünü en az % 10 yitirmeleri halinde iş göremezlik geliri bağlanması ve ölümleri halinde bu gelirin hak sahiplerine intikal ettilmesi, emekli olup da doğum yapanlar için yine emzirme ödeneği verilmesi yönünde düzenleme yapılmıştır.
- Yıl içindeki gelir düzeyleri de dikkate alınmak suretiyle, yani gelir vergisi mükellefi olmayan bağımsız avukatlara 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 2008 yılından başlayarak, günlük kazancın 15 katı tutarında, takip eden yıllarda da birer puan artırılsın ve 30 katını geçmemek üzere prim ödenerek 30 gün hizmet kazanmaları öngörülmüştür.
- Sağlık hizmetlerinden yararlanmak hiç prim borçlarının bulunmaması gerekmekte iken, 60 günlük prim borcu bulunanların veya prim borcu süresi ne kadar olursa olsun borçlarını tecil ve taksitlendirmiş olanların sağlık yardımlarından yararlanabilmelerine imkan tanınmıştır.
- Önceki uygulamada bulunmamakla birlikte, prim borcu olsa da acil durumlarda sağlık yardımlarından yararlanma hakkı verilmiştir.
- Aynı zamanda hizmet akdiyle bir işyerinde çalışan avukatların aynı zamanda bağımsız olarak da faaliyet göstermeleri durumunda, her iki çalışmadan prim ödenmesi, dolayısıyla emekli olmaları durumunda daha yüksek emekli aylığı bağlanması imkanı verilmiştir.

2.2- Bağımsız avukatların sosyal güvenlik sistemine dahil edilmesi

2.2.1- Bağımsız avukatların çalışma (sigortalılık) statüsü

Bağımsız avukatların sigortalılık statüsü; 1/10/2008 tarihinden öncesi için SSK (5510 sayılı Kanuna göre 4/a) sonrası için de 4/b (eski Bağ-Kur) kapsamında sayılmıştır.

2.2.2- Bağımsız avukatlar için uygulanan zorunlu sigorta kolları

Bağımsız avukatlar 1/10/2008 tarihinden itibaren zorunlu olarak;

- Kısa vadeli sigorta kolları (iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık),
- Uzun vadeli sigorta kolları (yaşlılık (normal emeklilik), malullük ve ölüm aylığı),
- Genel sağlık sigortası,

hükümlerine tabi tutulmuştur.

2.2.3- Bağımsız avukatlar için zorunlu sigortalılığın istisnaları

Yıl içindeki gelir düzeyleri de dikkate alınmak suretiyle, yani gelir vergisi mükellefi olmayan avukatların, 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 2008 yılından başlayarak, günlük kazancı yürürlükte olan günlük asgari ücretin 15 katı tutarından, takip eden yıllarda da birer puan artırılmış tutardan az ise, bu bağımsız avukatlar sigortalılık kapsamı dışında tutulmuştur.

Ancak, bu karşılaştırmanın 30 günle sonlandırılması öngörülmüştür.

Örneğin, 2013 yılı Temmuz-Aralık dönemi için kademeli artış gün sayısı 20 olduğundan, aylık geliri (1.021,50 TL/30X20=) 681 TL'nin altındaki avukatlar sigortalılık kapsamında olmayacaktır.

2.2.4- Bağımsız avukatların sigortalılık başlangıcı ve bildiri mi

Bağımsız avukatların sigortalılıkları; gelir vergisi mükellefi olanların vergi mükellefiyetlerinin başladıkları tarihten, gelir vergisinden

muaf olanların ise baro başkanlıklarına kayıtlı oldukları tarihten itibaren başlamakta, gelir vergisi mükellefi olanların ilgili vergi dairesince, gelir vergisinden muaf olanların da baro başkanlıklarınca en geç 2 aylık süre içerisinde SGK'ya elektronik ortamda yapılması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu zorunluluğu yerine getirmeyen vergi daireleri ve baro başkanlıklarına SGK'ca idari para cezası uygulanmaktadır.

2.2.5- Bağımsız avukatların sigortalılıklarının sona ermesi ve bildirim

Gelir vergisi mükellefi olanların sigortalılıkları; faaliyetlerine son verdikleri tarihten, gelir vergisinden muaf olanların sigortalılıkları baro başkanlıklarından kayıtlarının silindiği veya aylık faaliyet gelirlerinden bu faaliyetine ilişkin masraflar düşüldükten sonra kalan tutarın, prime esas günlük kazanç alt sınırının yıllar itibarıyla belirlenen miktardan veya en nihayetinde 30 katının altına düştüğü tarihten itibaren sona ermekte ve bildirim 10 içinde yukarıda belirtilen kuruluşlarca SGK'ya yapılması gerekmektedir. Yine, bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda SGK'ca idari para cezası uygulanmaktadır.

2.3. Bağımsız avukatların primleri

2.3.1- Primlerin matrahBağımsız avukatların, SGK'ya bildirilecek aylık kazançları, belirlenen aylık kazanç alt sınırı (asgari ücret) ile üst sınırı (asgari ücretin 6,5 katı) arasında kalmak şartı ile kendileri tarafından beyan edilecek kazanç olarak belirlenmiştir.

Kazançlar, SGK'ca belirlenen sürelerde beyan edilmektedir. Beyanda bulunmayanların aylık kazancı, asgari aylık kazanç (asgari ücret) olarak kabul edilmektedir.

Bağımsız avukatların, birden fazla bağımsız faaliyetinin bulunması halinde, birden fazla kazançları dikkate alınarak ve asgari ücretin 6,5 katını geçmemek kaydıyla tek bir kazanç beyanında bulunması öngörülmüştür.

Avukat aynı zamanda işveren ise, yani avukat veya işçi çalıştırıyorsa, aylık kazancı, çalıştırdığı avukatın veya işçilerin SGK'ya bildirilen aylık kazançtan az olamamakta, az olması halinde aradaki fark gecikme cezası ve gecikme zammı uygulanmak suretiyle tahsil edilmektedir.

2.3.2- Prim oranı

Bağımsız avukatların prim oranı, kendilerince belirlenecek olan aylık kazancın % 34,5 olup, bunun % 2'si kısa vade sigorta kolları, % 20'si uzun vadeli sigorta kolları ve % 12,5'u da genel sağlık sigorta primi olarak belirlenmiştir.

2.3.3- Hem bağımsız avukat hem de hizmet akdi statüsünden prim ödeme

2011 yılında 6111 sayılı Kanunla yapılan yeni bir düzenlemeyle; hizmet akdiyle çalışan ve bu statüden prim ödeyen avukatlara, aynı işyerinde olmamak kaydıyla ve talepte bulunmak kaydıyla bağımsız avukat olarak da prim ödeme imkanı getirilmiştir. Bu durumda, aynı ay içerisinde her iki statüden de ödenen primlerin toplamı aylık bağlanmasında dikkate alınarak ödenen bu toplam primler emeklilik açısından da 4/a (eski SSK) statüsünde sayılmakta, dolayısıyla, emeklilik açısından hem erken emeklilik hem de kazanç miktarının artırılmasıyla bu durumda olanlara daha yüksek emekli aylığı imkanı sağlanmıştır.

2.4- Bağımsız avukatlar için kısa vadeli sigorta kollarının uygulanması

Daha önce de belirtildiği üzere; kısa vadeli sigorta kolları, iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerini kapsamaktadır.

Bu haller nedeniyle, bağımsız avukatlara;

- İş kazası ve meslek hastalığı da dahil hastalık ve analık hallerinde çalışılmayan süreler için geçici işgöremezlik ödeneği verilmesi,
 - Doğum öncesinde 5510 sayılı Kanunda belirlenen süreler içinde çalışılması durumunda bu sürelerin doğum sonrasına eklenerek, ikiz doğum yapanlara ek süre dahilinde geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi,
 - İş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle meslekte kazanma gücünü en az % 10 yitirenlere sürekli iş göremezlik geliri bağlanması ve bu şekilde gelir alanların ölümleri halinde hak sahiplerine bu gelirin intikal ettirilmesi,
 - Hem çalışan ve hem de emeklilere doğum için emzirme ödeneği verilmesi,
- hakkı tanınmıştır.

2.5- Bağımsız avukatların genel sağlık sigortalılığı

2.5.1- Genel sağlık sigortalılık şartları

5510 sayılı Kanunun tüm hükümleriyle yürürlüğe girdiği 1/10/2008 tarihinden önce bağımsız avukat statüsünde olanlar ile bunların bakmakla yükümlü kişileri herhangi bir işleme gerek kalmadan genel sağlık sigortalısı sayılmış ve sağlık yardımları devam almaya başlamışlardır. 1/10/2008 tarihinden sonra ilk defa ve tekraren bağımsız avukat statüsünde çalışmaya başlayanların sağlık yardımı almaları için 30 günlük prim ödeme süresi aranmaktadır.

Yalnız, bağımsız avukatlarla bunların bakmakla yükümlü kişilerinin sağlık yardımlarından yararlanabilmeleri için 60 günden fazla prim ve prime ilişkin borçlarının olmaması veya borçlarını tecil ve taksitlendirmiş olmaları gerekmektedir.

2.5.2-Bağımsız avukatların bakmakla yükümlü sayılan kişileri

Bağımsız avukatların, sigortalı veya isteğe bağlı sigortalı sayılmayan, kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olan;

- Eşi,
- 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim görmesi halinde 25 yaşını doldurmamış ve evli olmayan çocukları ile yaşına bakılmaksızın çalışma gücünü en az % 60 oranında yitirdiği SGK Sağlık Kurulu tarafından tespit edilen evli olmayan çocukları,
- Her türlü kazanç ve irattan elde ettiği gelirinin asgari ücretin net tutarından daha az olan ve diğer çocuklarından sağlık yardımı almayan ana ve babası,

bakmakla yükümlü olduğu kişi olarak kabul edilmektedir.

2.5.3- Bağımsız avukatlarla bakmakla yükümlü kişilerinin gelir testine tabi tutulup tutulmayacağı

Öncelikle, bağımsız avukatların kendisiyle eşi, bağımsız avukatın sigortalılığı devam ettiği sürece gelir testine tabi tutulmadan sağlık yardımı almaya devam edecektir. Eşinin çalışmaya başlaması, isteğe bağlı prim ödemesi ya da kendi çalışmalarından dolayı gelir/aylık

almaya başlamış olması halinde de bu defa kendi sigortalılığı veya emekliliği üzerinden otomatikman sağlık yardımı alacağından, bu durumda eşi yine gelir testine tabi tutulmayacaktır.

Bağımsız avukatın kız ve erkek çocukları ilköğretim için 18, orta-öğretim için 20 ve yükseköğrenim için de 25 yaşını tamamlamış olmaları durumunda gelir testine tabi tutulacaktır.

Bağımsız avukatın anne ve babasının ise her türlü kazanç ve irat-tan elde ettiği gelirinin asgari ücretin net tutarından daha az fazla seviyeye ulaşması durumunda anne ve baba için de gelir testi söz konusu olacaktır.

2.5.4- Gelir testinin yaptırılmaması

Zorunlu olduğu halde kişiler gelir testi yaptırmazlarsa, genel sağlık sigortası kapsamına girmiş oldukları tarih esas alınarak bu durumun tespit edildiği tarihten geriye doğru genel sağlık sigortası tescilleri resen yapılacak, gelirleri asgari ücretin 2 katı (en yüksek matrah) olarak sayılacak ve tespit tarihinden genel sağlık sigortası kapsamına girdikleri tarihe kadar prim tahakkuk ettirilerek bu miktarlar gecikme zammıyla tahsil edilecektir.

2.5.5- Gelir testi için başvuru

Gelir testi yaptırmak için kişinin ikametgahının bulunduğu ildeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına başvurulmaktadır. Bu konuda bilgi için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının “<http://www.aile.gov.tr>” veya “<http://www.sydg.gov.tr/tr/vakif>” web adreslerine erişilebileceği gibi, ayrıca gelir testine müracaat edeceklerin ikametlerinin bulunduğu il veya ilçelerdeki valilik/kaymakamlıklardan da bilgi alınması mümkündür.

Gelir testi için matbu formla müracaat edilecek olup, bu form Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının web adresinden veya vakıflara bizzat müracaat edilerek temin edilebilmektedir. Aynı aileden birden fazla kişinin gelir testi için başvurması durumunda, o zaman aynı formla, başvuru yapılacaktır.

2.5.6- Gelir testi ve ödenecek prim miktarı

Aile içinde kişi başına düşen gelirin aylık tutarının tespitinde, puanlama formülünün gelir, harcama ve servet verileri dikkate alınarak geliştirilen gelir tespit ölçütleri kullanılmaktadır.

Gelir tespiti yöntemi olarak kullanılacak olan puanlama sisteminde ayrıca "taşınır ve taşınmazlar ile bunlardan doğan haklar", "bankaların muvafakati alınmak suretiyle SGK tarafından Bakanlığa sağlanacak olan aile bireylerinin bankalardaki tüm hesaplarına ilişkin bilgiler", "sürekli olarak alınan nakdî sosyal yardımlar" gibi unsurlar da dikkate alınmaktadır.

Aile için toplam bir gelir tespit edildikten sonra bu toplam gelir aile bireyi sayısına bölünerek işlem yapılmakta ve ödenecek prim tutarları yapılacak gelir tespitine göre kişinin hangi gelir gurubuna dâhil olduğuna göre saptanmaktadır.

Aile içindeki kişi başına düşen gelir asgari ücretin üçte birinden az ise aynen yeşil kart uygulamasında olduğu gibi primler Devlet tarafından ve aile içinde kapsamda olmayan her birey için ayrı ayrı ödenmektedir. Yani, bu durumda ailede biri diğerinden dolayı sağlık yardımı alamamaktadır.

Ancak,

- Aile içinde kişi başına aylık gelir asgari ücretin üçte biri ile asgari ücret arasında geliri bulunan ailenin kapsam dışında bulunan bireyleri asgari ücretin üçte birinin % 12'sini,
- Aile içinde kişi başına aylık gelir asgari ücret ile asgari ücretin 2 katı arasında geliri bulunan ailenin kapsam dışında bulunan bireyleri ise asgari ücretin % 12'sini,
- Aile içinde kişi başına aylık geliri asgari ücretin 2 katından fazla üzerinde olan ailenin kapsamı dışında bulunan bireyleri ise asgari ücretin 2 katının % 12'sini,

her ay ödemek zorunluluğu bulunmaktadır.

Gelir testi başvurusu sırasında, aile içinde kişi başına düşen gelirin asgari ücretin iki katından fazla olduğunu beyan edenler için gelir testi yapılmaksızın, beyan edilen gelir esas alınarak genel sağlık sigortası tescili yapılmaktadır.

2.5.7- Avukatlık stajı yapanların genel sağlık sigortalılığı

Avukatlık stajı yapanlar, anne veya babasından dolayı bakmakla yükümlü kişi olarak sağlık yardımı almıyorlarsa, bunların genel sağlık sigortası primi Türkiye Barolar Birliği tarafından ödenmektedir. Bunların prim miktarı asgari ücretin % 6'sı olarak belirlenmiştir.

2.5.8- Emeklilik yaşını bekleyenlerin genel sağlık sigortalılığı

Bağımsız avukatlar, prim ödeme gün sayısı doldurmalarından dolayı sigortalılıktan çıkmış ve emeklilik yaşı bekleniyorsa, genel sağlık sigortası 1/1/2012 tarihi itibarıyla zorunlu olduğundan, bu durumda olanlar eşlerinden dolayı sağlık yardımı almıyor ise gelir testine başvurmaları gerekmektedir.

2.5.9- Sigortalılık sona erdikten sonra sağlık yardımlarının süresi

Bağımsız avukatın, zorunlu sigortalıklarının sona erdiği tarihten itibaren 10 gün süreyle genel sağlık sigortasından yararlanması dışında, sigortalılık niteliğini yitirdiği tarihten geriye doğru bir yıl içinde 90 günlük zorunlu sigortalılığı varsa, sigortalılık niteliğini yitirdikleri tarihten itibaren 90 gün süreyle bakmakla yükümlü olduğu kişileri dahil sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaktadır.

Yani, özetle, bağımsız avukatların faaliyetlerine son verdikleri tarihten itibaren, bakmakla yükümlü olduğu kişilerle birlikte 100 gün daha genel sağlık sigortasından yararlandırılmaktadır.

2.5.10- Genel sağlık sigortası prim oranı

Bağımsız avukat statüsünde çalışanların genel sağlık sigortası prim oranı % 12,5'tür. Bu oranın tamamı kendi hissesidir.

2.6. Bağımsız avukatların emekliliği, maluliyetleri veya ölümleri

Bu bölümde, bağımsız avukatların emeklilik, maluliyet halinde kendilerine ve ölümleri halinde de hak sahiplerine aylık bağlanması konularından önce, emeklilik için önemli olan bazı hususlara değinilecektir.

2.6.1- Aylık bağlanması açısından yaş tespiti ve yaş düzeltmeleri

Bağımsız avukatlarla bunların hak sahiplerinin ilk defa sigortalı oldukları tarihteki;

- Nüfus cüzdanlarındaki doğum tarihleri ile nüfus kayıtlarındaki doğum tarihleri arasında fark varsa nüfus kayıtlarındaki tarih,
- Birden fazla nüfus kaydı bulunanların, bu kayıtları arasında fark varsa nüfus kayıtlarındaki eski tarihli kayıt,
- Birden fazla nüfus kaydı bulunanlardan, kayıtlarının birisinin idare veya kaza mercilerinden verilmiş bir kararla yapılmış veya düzeltilmiş olması durumunda kararların kesinleşmiş olması şartıyla nüfus kayıtlarına geçirilmemiş olsa bile bu kayıt, esas alınmaktadır.

Dolayısıyla ve özetle, ilk sigortalı olduktan sonra yapılan yaş düzeltmeleri sosyal güvenlik açısından dikkate alınmamaktadır.

2.6.2- Sigortalılık süresinin belirlenmesi

Bağımsız avukatlar için sigortalılık süresi, prim ödeme gün sayısına denk gelen süreyi ifade etmektedir.

2.6.3- Borçlanmalar

a) Borçlanma türleri: Bağımsız avukatlara bazı durumlarda prim ödeme gün sayısına eklenmek üzere borçlanma hakkı getirilmiştir.

Şöyle ki;

- Zorunlu sigortalılıkları devam edenler hariç olmak üzere, er veya erbaş olarak silâh altında veya yedek subay okulunda geçen süreler,
- Sigortalı olmaksızın avukatlık stajını yapanların normal stajda geçen sürelerin,

Bağımsız avukat ya da hak sahiplerinin yazılı talepte bulunmaları halinde borçlanılması imkanı bulunmaktadır.

b) Borçlanma şartları: Bağımsız avukat olarak geçen sürelerin borçlanılabilmesi için ilgili kanunlara göre tescil edilmiş olmak yeterli olup, borçlanma talep tarihi veya ölüm tarihi itibarıyla sigortalı olma şartı aranmamaktadır.

c) Borçlanma tutarının tespiti: Bağımsız avukatların veya hak sahiplerinin talepte buldukları tarihte, asgari ücret ile asgari ücretin 6,5 katı arasında olmak üzere, kendilerince belirlenecek günlük kazancın % 32'si üzerinden hesaplanarak tespit edilmektedir.

ç) Borçlanmaların ödenmesi: Hesaplanacak primlerin borcun tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödenmeleri şartı ile borçlandırılan süreler sigortalılık sürelerinden sayılmaktadır.

Eğer borçlanmanın tamamı bir ay içinde hiç ödenmezse borçlanma tamamen geçersiz sayılmakta, bunun için yeniden borçlanma talebinin alınması gerekmektedir.

Borçlanmanın bir ay içersinde kısmi ödenmesi durumunda sadece süresinde ödenen miktar geçerli olacak, diğer geri kalan kısım için yeniden talep istenmektedir.

d) Sigortalılıktan önceki sürelerin borçlanması: Bağımsız avukatlık veya başka statüdeki çalışma başlangıç tarihinden önceki sürelerin borçlandırılması halinde, sigortalılığın başlangıç tarihi, borçlandırılan gün sayısı kadar geriye götürülmektedir.

Örneğin, bir kişi ilk defa işe 1/1/2000 tarihinde girmiş olmakla birlikte askerliğini 12 ay olarak 1/1/1998-31/12/1998 tarihleri arasından yapmış ise bu kişinin sigortalılık başlangıcı borçlanılan askerlik süresi kadar geriye götürülmek suretiyle 1/1/1999 olarak belirlenecektir.

e) Sigortalılıktan sonraki sürelerin borçlanması: Eğer borçlanma yapılacak süre ilk defa bağımsız avukat veya başka statülerdeki çalışma tarihinden sonra ise bu borçlanma hiçbir şekilde sigortalılık başlangıcını etkilememekte, borçlanılan süreler sadece /prim ödeme gün sayısı/hizmet süresine ilave edilmektedir.

Bu tür borçlanmalarda, sigortalılık başlangıcı değişmeyeceğinden dolayısıyla emeklilik yaşında da bir değişiklik olmayacaktır.

f) Kısmi borçlanma: Borçlanabilecekleri sürelerin tamamını borçlanmaları zorunlu değildir. Bu sürelerin bir kısmını borçlanma hakkına da sahiptirler.

Kısacası, bu sürelerin tamamı borçlanılacağı gibi istenilen süresi kadar da borçlanma yapmak imkanı söz konusudur.

ğ) Borçlanma başvurusu ve usulü: Borçlanma yapmak için SGK'nın internet sitesinden alınabilecek borçlanma formunun doldurularak ve gerekli onaylatıldıktan sonra bulunulan SGK il müdürlüğü/merkezi-ne başvurulması gerekmektedir.

2.6.4- Malül çocuğu bulunan bağımsız çalışan kadın avukatın erken emekliliği

5510 sayılı Kanunla, kadın sigortalılara bazı haklar ve imkanlar getirilerek, bunların daha erken emekli olmalarına imkan sağlanması konusunda düzenleme yapılmıştır.

Bu çerçevede; yaşlılık aylığı (emekli aylığı) bağlanması talebinde bulunan bağımsız kadın avukatlardan başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğu bulunanların, 1/10/2008 tarihinden sonra geçen prim ödeme gün sayılarının dörtte birinin, prim ödeme gün sayısından ve emeklilik yaş hadlerinden indirilmesi öngörülmüştür.

Örneğin, kadın avukatın doğum tarihi 14/2/1968 olup emeklilikte aranacak yaş haddi 58 ve prim ödeme gün sayısı da 9000 gündür. Emeklilik talebinde bulunduğu tarihte sürekli bakıma muhtaç çocuktan dolayı bu kapsamda 2000 gün prim ödemesi bulunmaktadır. Bağımsız kadın avukatın yaşından indirilecek gün sayısı $2000/4=500$ gün= 1 yıl 4 ay 20 gün olacağından ve bu durumda yaşa ve prim ödeme gün sayısına indirim süresi kadar ekleme yapılacağından, kişinin yaşı 56 yaş, 3 ay ve 7 gün ve prim ödeme gün sayısı da 8500 olarak dikkate alınarak erken emekli olacaktır.

2.6.5- Hizmet birleştirmelerinde emeklilik, maluliyet ve ölüm aylığı bağlanmasında statülerinin belirlenmesi

Bilindiği üzere, sosyal güvenlik reformundan öncesinde olduğu gibi sonrasında da çalışma statülerine göre emeklilik şartları farklılık içermektedir. Buna göre;

1/10/2008 tarihinden önce bağımsız avukat olarak sigortalı sayılanlardan birden fazlasına tabi olarak çalışmış olanların yaşlılık aylığı (emeklilik aylığı) bağlanma taleplerinde, son 7 yıl içinde en fazla sigortalılığın geçtiği sigortalılık hali (1260 gün) esas alınmaktadır. Dolayısıyla, 1/10/2008 tarihinden önce sigortalı olanların müktesep hakları korunmuştur.

Ancak bu durum, bu tarihten önce bağımsız avukat olarak faaliyet gösterip topluluk sigortasına tabi olanların aleyhine olmuştur. Zira, 1/10/2008 tarihinden önce emeklilik statüleri SSK kapsamında olan bağımsız avukatların, statülerinin bu tarihten sonra 4/b (eski Bağ-Kur) kapsamında sayılmasıyla, 1/4/2012 tarihinden sonra emeklilik olacakların 4/b kapsamında prim gün sayıları 3,5 yılı (1260 günü) geçeceğinden, prim ödeme gün sayıları açısından 8/9/1999 tarihinden önce çalışmaya başlayanlar için 5000 ile 5975, 9/9/1999-30/4/2008 döneminde işe girenler için 7000 gün yerine 9000 gün (25 yıl) şartları aranacaktır.

1/10/2008 tarihinden sonra ilk defa bağımsız avukat olanlardan birden fazlasına tabi olarak çalışmış olanların yaşlılık aylığı (emeklilik aylığı) bağlanma taleplerinde, en fazla sigortalılığın geçtiği sigortalılık hali esas alınmaktadır. Yeni düzenlemeyle, 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden sonra ilk defa işe girenler için emeklilik statüsünün belirlenmesinde son 7 yıldaki çalışmaların esas alınması uygulamasına son verilerek, tüm çalışma süresindeki primlere bakılarak bu süreçte hangi statüde prim daha fazla ödenmişse o statü dikkate alınarak emeklilik şartlarının belirlenmesi öngörülmüştür.

5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce veya sonra bağımsız avukat olarak birden fazla statüye tabi olarak çalışmış olanların malullük ve ölüm aylığına hak kazanma açısından son sigortalılık hali esas alınmaktadır.

2.6.6- Eemeklilik, maluliyet, ölüm aylığı bağlanması şartları

2.6.6.1-Normal emeklilik (yaşlılık aylığı bağlanması)

a) **Emeklilik şartları:** Bağımsız avukatlar için emeklilik şartları farklı emeklilik şartlarını içeren dönemlere göre değişiklik göstermektedir. Bu göre emeklilik şartları açısından 3 farklı dönem söz konusudur.

- **8/9/1999 tarihinden önce çalışmaya başlayanlar:** Bu dönemdeki emeklilik şartları kademeli yaşa tabi olup, yaş hadleri de 1/6/2002 tarihine kadar olan toplam prim ödeme gün sayısına göre belirlenmiş ve bu dönemdeki emeklilik şartları kadın ve erkekler için aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

TAM AYLIK KADEMELİ EMEKLİLİK ŞARTLARI			
1/6/2002 tarihi itibarıyla kadın ise 20, erkek ise 25 tam yıl prim ödeme süresinin dolmasına kalan süre		Emeklilik Yaşı	
Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2 tam yıl veya daha az	2 tam yıl veya daha az	40	44
3 tam yıl veya daha az	3 yıl 6 ay veya daha az	41	45
3 tam yıldan fazla, 4 tam yıl veya daha az	3 yıl 6 aydan fazla, 5 tam yıl veya daha az	42	46
4 tam yıldan fazla, 5 tam yıl veya daha az	5 yıldan fazla, 6 yıl 6 aydan veya daha az	43	47
5 tam yıldan fazla, 6 tam yıl veya daha az	6 yıl 6 aydan fazla, 8 tam yıl veya daha az	44	48
6 tam yıldan fazla, 7 tam yıl veya daha az	8 tam yıldan fazla, 9 yıl 6 ay veya daha az	45	49
7 tam yıldan fazla, 8 tam yıl veya daha az	9 yıl 6 aydan fazla, 11 tam yıl veya daha az	46	50
8 tam yıldan fazla, 9 tam yıl veya daha az	11 tam yıldan fazla, 12 yıl 6 ay veya daha az	47	51
9 tam yıldan fazla, 10 tam yıl veya daha az	12 yıl 6 aydan fazla, 14 tam yıl veya daha az	48	52
10 tam yıldan fazla, 11 tam yıl veya daha az	14 tam yıldan fazla, 15 yıl 6 ay veya daha az	49	53
11 tam yıldan fazla, 12 tam yıl veya daha az	15 yıl 6 aydan fazla, 17 tam yıl veya daha az	50	54
12 tam yıldan fazla, 13 tam yıl veya daha az	17 tam yıldan fazla, 18 yıl 6 ay veya daha az	51	55
13 tam yıldan fazla, 14 tam yıl veya daha az	18 yıl 6 aydan fazla, 20 tam yıl veya daha az	52	56
14 tam yıldan fazla, 15 tam yıl veya daha az	20 tam yıldan fazla, 21 yıl 6 ay veya daha az	53	57
15 tam yıldan fazla, 16 tam yıl veya daha az	21 yıl 6 aydan fazla, 22 tam yıl	54	58
16 tam yıldan fazla veya 17 tam yıl		55	

Ayrıca, bu dönemde ileri yaşta olanlar için kısmi aylık bağlanması düzenlemesi de söz konusu olup, bu tür emeklilikte 15 yıl prim ödeme şartı aranmakta, yaş hadleri de 1/10/1999 tarihine ödenen toplam prim ödeme gün sayısına göre tespit edilmektedir.

Bu çerçevede; bağımsız avukatlar için kısmi aylık bağlanmasına ilişkin emeklilik şartları da aşağıda kadın ve erkekler için ayrı ayrı gösterilmiştir:

KİSMİ AYLIK EMEKLİLİK ŞARTLARI		
KADINLAR		
1/10/1999 tarihi itibarıyla emekliliğe kalan süre	Asgari Emeklilik Yaşı	Asgari Prim Ödeme Süresi
2-4 Yıl arasında olanlar	51	15 Yıl
4-6 Yıl arasında olanlar	52	15 Yıl
6-8 Yıl arasında olanlar	53	15 Yıl
8-10 Yıl arasında olanlar	54	15 Yıl
10 Yılden fazla olanlar	56	15 Yıl
ERKEKLER		
1/10/1999 tarihi itibarıyla emekliliğe kalan süre	Asgari Emeklilik Yaşı	Asgari Prim Ödeme Süresi
2-4 Yıl arasında olanlar	56	15 Yıl
4-6 Yıl arasında olanlar	56	15 Yıl
6-8 Yıl arasında olanlar	57	15 Yıl
8-10 Yıl arasında olanlar	57	15 Yıl
10 Yılden fazla olanlar	58	15 Yıl

-8/9/1999 ila **30/4/2008** tarihleri arasındaki emeklilik şartları: Bu dönemde ilk defa serbest avukat veya başka statüde çalışanların emeklilik şartları “kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş ve 25 tam yıl sigorta primi ödenmesi” olarak belirlenmiştir.

Bu dönemde ileri yaşta olanlar için kısmi aylık bağlanması da söz konusu olup, bunun için de “kadın ise 60, erkek ise 62 yaşını doldurması ve en az 15 tam yıl malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemesi” şartları aranmaktadır.

-30/4/2008 tarihinden (5510 sayılı Kanunla) sonraki emeklilik şartları: 30/4/2008 tarihinden sonra ilk defa bağımsız avukat veya başka statüde çalışanların emeklilik şartları ise 2036 yılına kadar kadınlar 58 ve erkekler 60 yaş ile 9000 gün prim ödeme gün sayısı, 2036 ile 2048 yılları arasında yaşların kademe olarak artışı ve 2048 yılından sonra hem kadın hem erkek için yaş 65 olarak belirlenmiştir.

2036 yılından sonra yaş olarak kademeli geçiş süreci de;

- 1/1/2036 ilâ 31/12/2037 tarihleri arasında kadın için 59, erkek için 61,
- 1/1/2038 ilâ 31/12/2039 tarihleri arasında kadın için 60, erkek için 62,
- 1/1/2040 ilâ 31/12/2041 tarihleri arasında kadın için 61, erkek için 63,
- 1/1/2042 ilâ 31/12/2043 tarihleri arasında kadın için 62, erkek için 64,
- 1/1/2044 ilâ 31/12/2045 tarihleri arasında kadın için 63, erkek için 65,
- 1/1/2046 ilâ 31/12/2047 tarihleri arasında kadın için 64, erkek için 65,
- 1/1/2048 tarihinden itibaren ise kadın ve erkek için 65,

olarak uygulanmaktadır.

Bu dönemde bilinmesi gereken bir husus da, yaş hadlerinin uygulanmasında asgari prim gün sayısı şartının doldurulduğu tarihte geçerli olan yaş hadlerinin esas alınmasıdır.

Örneğin, bağımsız avukat kapsamında çalışan bir kişi asgari prim ödeme gün sayısını 2036 yılından önce doldurmuşsa, yaşını 2042 yılında dolduracak olsa da bu yılının kademeli yaşına denk gelen 64 yaş değil, 2036 yılından önceki yaş haddi olan 60 uygulanacaktır.

Ayrıca, bu dönemde ileri yaşta olanlar için, yukarıda belirtilen yaş hadlerine 3 yıl eklenmek suretiyle 5400 gün prim ödeme gün sayısı ile emekli olmalarına imkan tanınmıştır.²

Buna göre hem normal hem de kısmi aylık emeklilik şartları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

EMEKLİLİK TARİHİ	PRİM ÖDEME GÜN SAYISI	YAŞ	
		KADIN	ERKEK
1/1/2036 ilâ 31/12/2037	9000	59	61
1/1/2036 ilâ 31/12/2037	5400	59+3=61	60+3=63
1/1/2038 ilâ 31/12/2039	9000	60	62
1/1/2038 ilâ 31/12/2039	5400	60+3=63	62+3=65
1/1/2040 ilâ 31/12/2041	9000	61	63
1/1/2040 ilâ 31/12/2041	5400	61+3=64	65
1/1/2042 ilâ 31/12/2043	9000	62	64
1/1/2042 ilâ 31/12/2043	5400	62+3=65	65
1/1/2044 ilâ 31/12/2045	9000	63	65
1/1/2044 ilâ 31/12/2045	5400	65	65
1/1/2046 ilâ 31/12/2047	9000	64	65
1/1/2046 ilâ 31/12/2047	5400	65	65
1/1/2048 tarihinden sonra	9000	65	65
1/1/2048 tarihinden sonra	5400	65	65

- **Özel emeklilik şartları:** Bağımsız avukatlar için bazı özel durumlar için yaş/prim ödeme gün sayısı şartı aranmadan bazı emeklilik imkanları da söz konusu olup, bunlar;

-- Sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten malûl sayılmayı gerektirecek derecede hastalık veya özürlü bulunan ve bu nedenle malûllük aylığından yararlanamayan esnafın 15 yıl sigortalılık süresi ve 3600 prim ödeme gün sayısı,

--“SGK’ca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi sonucu SGK Sağlık Kurulunca çalışma gücündeki kayıp oranının % 50 ilâ % 59 veya % 40 ilâ % 49 arasında olduğu anlaşılınların SGK’ca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî

belgelerin incelenmesi sonucu, Kurum Sağlık Kurulunca çalışma gücündeki kayıp oranının; % 40 ilâ % 49 arasında olduğu anlaşılan sigortalılar, en az 18 yıldan beri sigortalı olmaları ve 4680 gün, % 50 ilâ % 59 arasında olduğu anlaşılan sigortalılar, en az 16 yıldan beri sigortalı olmaları ve 4320 gün,

şartlarıyla,

--"Erken yaşlanmış olduğu tespit edilenler için ise erken yaşlanmış olduğu tıbbi raporlarla tespit edilen esnaflarımız için de prim ödeme gün sayısı şartı aranmadan 55 yaşını doldurmuş olmaları halinde,

emekli aylığı bağlanması imkanı bulunmaktadır.

b) Prim borcu olan bağımsız avukatların emekliliği: Öncelikle, bağımsız avukatlara emekli aylığı bağlanması için prim ve prime ilişkin borçlarının olmaması gerekir. Ancak, eğer borç Mali Bütçe Kanunuyla belirlenen ve terkin edilebilecek miktarın altında ise, emekli aylığı bağlanmakta ve bu cüzi tutar ilk emekli aylığından tahsil edilmektedir.

Bunun dışında, prim ve prime ilişkin borcu olan esnaflara, prim borçlarının tamamen ödedikten sonra, daha doğrusu borcun ödendiği tarihi takip eden aybaşından itibaren emekli aylığı bağlanmaktadır.

c) Emeklilik başvurusu: Emeklilik aylığı şartlarını taşıyan bağımsız avukatların bağlı bulunduğu sosyal güvenlik il/merkez müdürlüğüne başvuru yapmaları gerekmektedir. 2012 yılında başlatılan uygulamayla, internet üzerinden de başvuru yapılması imkanı getirilmiştir.

ç) Emekli aylığı bağlanmış emeklilerin aylıklarının kesilmesi ve sosyal güvenlik destek primi ödemeleri

Bağımsız avukatların emekli aylığı almakta iken 4/a (eski SSK'lı) statüsünde çalışmaya başlamaları halinde sosyal güvenlik destek primi ödenmemesi durumunda, memur olarak çalışmalara başlamaları durumunda sosyal güvenlik destek primi ödeme imkanları olmadan aylıkları kesilmekte, yine bağımsız avukat veya kendi nam ve hesabına bağımsız çalışma (eski Bağ-Kur) kapsamında çalışmaya başlamaları halinde de tercih söz konusu olmadan sosyal güvenlik destek primi ödemeleri gerekmektedir.

Sosyal güvenlik destek primi; 4/a (eski SSK'lı) olarak çalışılması

halinde SGK'ya bildirilen kazancın % 32'si, avukatlık da dahil kendi nam ve hesabı kapsamında çalışılmaya başlanması halinde ise emekli aylığının % 15'dir. 4/a kapsamında sosyal güvenlik destek primi sigortalı hissesiyle birlikte işveren tarafından ödenmekte, esnaf statüsünde ise emekli aylığından kesilmektedir.

2.6.6.2-Malullük aylığı bağlanması

a) Maluliyet şartları: Maluliyet aylığı bağlanması için 5510 sayılı Kanun öncesi ve sonrası ayrımı yapılmamış, dolayısıyla 1/10/2008 tarihinden önce ve sonra faaliyete başlayan bağımsız avukatlar için maluliyet şartları;

- Malul olduğunun tıbbi raporla ortaya konması ve bu raporun SGK Sağlık Kurulları tarafından onaylanması,
- 3600 gün prim ödeme gün sayısı, maluliyet talebinde bulunan kişinin başkasının bakımına muhtaç olması halinde 1800 gün prim ödeme gün sayısı aranması,
- Kişinin işinden ayrılması, faaliyetine son vermesi ve görevinden ayrılması (maluliyet için sevk aşamasında bu şart aranmamaktadır),

olarak belirlenmiştir.

Ayrıca, maluliyet için SGK'ca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbi belgelerin incelenmesi sonucu çalışma gücünün veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 60'ının kaybedilmiş olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir.

b) Maluliyet aylığının başlangıcı: Malullük aylığı, esas olarak;

- Malûl sayılmasına esas tutulan rapor tarihi yazılı istek tarihinden önce ise yazılı istek tarihini,
- Malûl sayılmasına esas tutulan rapor tarihi yazılı istek tarihinden sonra ise rapor tarihini,

takip eden ay başından itibaren başlatılmaktadır.

Ayrıca, bağımsız avukat, aylığın başlangıç tarihinde geçici iş göremezlik ödeneği almakta ise malullük aylığı geçici iş göremezlik öde-

neğinin verilme süresinin sona erdiği tarihten sonraki aybaşından başlamaktadır.

Diğer yandan, maluliyet aylığının bağlanması için prim ve prime ilişkin her türlü borcun olmaması gerektiğinden, bu durumda maluliyet aylığı borcun ödendiği tarihi takip eden aybaşından itibaren başlatılmaktadır. Yalnız, bunların talepte buldukları tarihteki borçları, Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile belirlenen, muhasebe kayıtlarından çıkarılacak tutarlar ve tahsil edilmeyecek alacaklara ilişkin miktar ve bu miktarın altında olanların aylıkları talep tarihini takip eden aybaşından başlar ve borçları ilk aylıklarından kesilerek tahsil edilmektedir.

c) Malullük aylığının kesilmesi: Malullük aylığı;

- 4/a statüsünde çalışanlar için; 1/10/2008 tarihinden önce sigortalı olanların özel sektör için sosyal güvenlik destek primi ödenmemesi halinde, 1/10/2008 tarihinden öncesi ve sonrasında ise sosyal güvenlik destek primi tercihi olmadan özel ve kamu sektöründe çalışma halinde aylıklar kesilmektedir.
- Tekrar avukatlık da dahil kendi nam ve hesabı kapsamında çalışanlar için; 1/10/2008 tarihinden önce sigortalı olanların aylıkları kesilmemekte ve ayrıca sosyal güvenlik destek primi de alınmaktaki, 1/10/2008 tarihinden sonra ilk defa sigortalı olanların ise aylıkları kesilmektedir.
- Devlet memuru olarak çalışmaya başlayanlar için, 1/10/2008 tarihi öncesinde sigortalı olanların aylıkları kesilmemekte, bu tarihten sonra sigortalı olanların aylıkları kesilmektedir.

Yukarıda sayılanlar için kontrol muayenesi sonucu malullük durumunun ortadan kalkması halinde de (çalışma gücü veya meslekte kazanma gücü kaybının % 60'ın altına düşmesi) yukarıdaki şartlara bakılmadan aylıklar kesilmektedir.

c) Maluliyet için başvuru ve aranan belgeler: Maluliyet için bulunulan yerdeki veya en yakın sosyal güvenlik il veya sosyal güvenlik merkezine yazılı olarak başvurulması gerekmektedir.

Bağımsız avukatın yazılı olarak başvurusunun ardından yetkili sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarına sevkini yaptıracaktır.

Bu sağlık kurullarınca düzenlenen raporun incelenmesi sonucu SGK Sağlık Kurulu, sigortalının maluliyet şartlarını taşıyıp taşımadığına karar verilecektir.

2.6.6.3- Hak sahipleri için ölüm aylığı bağlanması

a) Ölüm aylığı bağlanma şartları: Ölüm aylığı için 5510 sayılı Kanun öncesi ve sonrası ayrımı yapılmamış olup, 1800 gün prim ödeme gün sayısı şartı aranmaktadır.

Tabi bu şartların yanı sıra, aylık bağlanacak kişilere ilişkin şartların da yerine getirilmesi gerekir. Şöyle ki;

-Eş: Ölenin dul eşine aylık bağlanabilmesi için ölüm tarihinde sigortalı ile resmi olarak evli olması gerekmektedir.

Eşin, çalışması aylık almasını bağlanmasını engellememle birlikte bu durum sadece bağlanacak aylığın miktarını etkilemektedir. Yani, eşe her halükarda aylık bağlanmakta, yukarıda belirtilen durumlar sadece eşe bağlanacak aylığın miktarını değiştirmektedir.

-Kız Çocukları: Ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki atölyelerde çalışan hükümlü ve tutuklular, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve mesleki eğitim gören öğrencilerle, meslek liselerinde veya yükseköğrenimleri sırasında zorunlu staja tabi olanlar, Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme kurslarına katılanlar hariç olmak üzere Kanuna tabi olarak ya da yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmayan kız çocuklarının evli olmayanları, evli olup da sonradan boşanan veya dul kalan kız çocuklarına talep etmeleri halinde ölüm aylığı bağlanmaktadır.

-Erkek çocukları: Ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki atölyelerde çalışan hükümlü ve tutuklular, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve mesleki eğitim gören öğrencilerle, meslek liselerinde veya yükseköğrenimleri sırasında zorunlu staja tabi olanlar, Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme kurslarına katılanlar hariç olmak üzere Kanuna tabi olarak ya da yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmayan, kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olan çocuklardan öğrenci değilse 18 yaşını, orta öğrenim görüyorsa 20 yaşını, yükseköğrenim görüyorsa da 25 yaşını doldurmamış olanlara ölüm aylığı bağlanmaktadır. Ancak kişi orta öğretimi 20 yaşından, yükseköğrenimi 25

yaşından önce bitirmişse bitirdiği zaman aylığı kesilmektedir. Erkek çocuklarının aylıkları bu süre içinde evlendikleri zaman kız çocuklarından farklı olarak kesilmemektedir.

-Malul Çocuklar: Ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki atölyelerde çalışan hükümlü ve tutuklular, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve mesleki eğitim gören öğrencilerle, meslek liselerinde veya yükseköğrenimleri sırasında zorunlu staja tabi olanlar, Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme kurslarına katılanlar hariç olmak üzere Kanuna tabi olarak ya da yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmayan ve SGK Sağlık Kurulu Kararı ile çalışma gücünü en az % 60 oranında yitirip malul olduğu anlaşılanlara ölüm aylığı bağlanmaktadır. Malul durumda olan çocuklar evli olsalar da, öğrenci olmasalar da ve ileri yaşlarda olsa dahi kendilerine aylık bağlanmaktadır.

-Anne ve baba: Anne veya babaya aylık bağlanabilmesi için; elde ettikleri tüm gelirlerin asgari ücretin net tutarından daha az olması, varsa diğer çocuklardan elde ettikleri gelir veya aylık dışında kendilerine aylık bağlanmaması, vefat eden esnafın hak sahibi eş ve çocuklarından artan hisse olması gerekmektedir. Ancak anne ve baba 65 yaşın üzerinde ise artan hisse olması şartı aranmamaktadır. Anne ve baba evli ise aranan şartlar için anne ve babanın durumu beraber araştırılmakta, eğer boşanmışlarsa durumlarına ayrı ayrı bakılmaktadır.

b) Ölüm aylığının başlangıcı: Ölüm aylığı, hak sahiplerinin bu tarihte gerekli koşulları taşımaları halinde ölüm tarihini takip eden aybaşından itibaren bağlanır. Kişiler aylık bağlanması için gereken şartları sonradan kazanırlarsa aylık, hakkın kazanılmasını takip eden aybaşından itibaren bağlanmaktadır.

c) Ölüm aylığının hak sahiplerine paylaşılması: Ölen bağımsız avukatın;

- Dul eşine hesaplanan aylığın % 50 si bağlanmaktadır. Ancak dul eşin çocuklarına aylık bağlanmamışsa ve dul eş çalışmıyor ya da kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık almıyorsa o zaman eşe bağlanacak aylığın oranı % 75'tir.
- Aylığa hak kazanan çocukların her birine % 25 oranında aylık bağlanmaktadır. Ancak hak sahibi çocuk, sigortalının vefatı du-

rumunda yetim kalıyorsa, kendisinden başka aylık alan yoksa bu durumda hak sahibi çocuğa % 50 oranında aylık bağlanmaktadır.

- Anne ve babanın her birine aylık bağlanacaksa % 12,5, ancak sadece birine aylık bağlanacaksa % 25 oranında aylık bağlanmaktadır.

Bununla birlikte hak sahiplerine bağlanacak aylığın toplamı sigortalıya ait aylığın toplamını geçmemektedir.

Hak sahibi sayısı fazla ise oranlama yapılarak aylık gariyeten paylaştırılmaktadır.

ç) Ölüm aylığının kesilmesi: Hak sahiplerinin aylıkları, hak sahipliğini kazanmalarını sağlayan durumlarında herhangi bir değişiklik olması halinde durum değişikliğini takip eden ödeme dönemi başından itibaren değişmektedir.

-Eş: Durum değişikliği eş için sadece evlenme hali olup, dul eş evlenirse aylığı kesilmektedir. Eş için diğer durum değişikliklerinde ise sadece aylığın miktarı değişmektedir.

-Kız Çocukları: Ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki atölyelerde çalışan hükümlü ve tutuklular, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve mesleki eğitim gören öğrencilerle, meslek liselerinde veya yükseköğrenimleri sırasında zorunlu staja tabi olanlar, Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme kurslarına katılanlar hariç olmak üzere Kanuna tabi olarak ya da yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaya başlayan ve evlenen kız çocuklarının aylıkları durumun oluşmasını takip eden ödeme dönemi başından itibaren kesilmektedir.

-Erkek çocukları: Ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki atölyelerde çalışan hükümlü ve tutuklular, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve mesleki eğitim gören öğrencilerle, meslek liselerinde veya yükseköğrenimleri sırasında zorunlu staja tabi olanlar, Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme kurslarına katılanlar hariç olmak üzere Kanuna tabi olarak ya da yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaya başlayan, kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmış olan, erkek çocuklardan öğrenci değilse 18 yaşını, orta öğrenim görüyorsa 20 yaşını, yüksek öğrenim görüyorsa da 25 yaşını doldurmuş olanların aylığı durumun oluşmasını takip eden ödeme dönemi başından itibaren kesilmektedir.

-Malul çocuklar: Ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki atölyelerde çalışan hükümlü ve tutuklular, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve mesleki eğitim gören öğrencilerle, meslek liselerinde veya yükseköğrenimleri sırasında zorunlu staja tabi olanlar, Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme kurslarına katılanlar hariç olmak üzere Kanuna tabi olarak ya da yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaya başlayan ve SGK Sağlık Kurulu Kararı ile çalışma gücünü en az % 60 oranında yitirmediği tespit edilen çocukların aylıkları yeni malullük raporunu izleyen ödeme dönemi başından itibaren kesilmektedir.

-Anne ve baba: Elde ettikleri tüm gelirlerin asgari ücretin net tutarından daha fazla olması, varsa diğer çocuklardan elde ettikleri gelir veya aylık dışında kendilerine aylık bağlanması durumlarında, anne ve babanın durumun tespit edilmesini takip eden ödeme dönemi başından itibaren kesilmektedir.

d) Ölüm aylığı başvurusu: Bağımsız avukatların hak sahiplerinin bağlı bulunduğu sosyal güvenlik il/merkez müdürlüğüne, başvuru yapmaları gerekmektedir.

Ölüm aylığı bağlanabilmesi için, hak sahiplerinin örneği SGK'ca hazırlanacak tahsis talep dilekçesini doğrudan SGK'ya vermesi veya posta yoluyla ya da elektronik ortamda göndermesi gerekmektedir.

e) Ölüm aylığında zamanaşımı: Öncelikle, ölüm aylığının alınmasında zamanaşımı süresi söz konusu olup, hak düşürücü süre söz konusu değildir. Bu konuda 1/0/2008 öncesi ve sonrası farklılık söz konudur.

1/10/2008 öncesinde hak kazanılan ölüm aylığı için ölüm tarihinden itibaren 5 yıllık zamanaşımı süresi uygulanmakta iken, 1/10/2008 tarihinden sonra hak edilen ölüm aylıklarında zamanaşımı süresi ölüm aylığı talep tarihinden geriye doğru uygulanmaktadır.

Buna göre; eğer hak edilen ölüm aylığı 1/10/2008 tarihinden önce ise bu ölüm tarihinden itibaren de 5 yıllık süre dolmuş ise, bu durumda kişiye ölüm aylığı 1/0/2008 tarihinden itibaren, eğer yine ölüm aylığının hak edilme tarihi 1/10/2008 tarihinden önce, ancak 5 yıllık süre dolmamış ise bu defa ölüm aylığı doğal olarak ölüm tarihinden itibaren ödenecektir.

2.6.7- Hak sahibi kızları için evlenme ödeneği

Bağımsız avukatların hak sahibi olarak kendilerine aylık bağlanan kız çocuklarının evlenmeleri halinde aylıkları kesilmektedir.

Ancak, evlenmeleri nedeniyle gelir veya aylıkları kesilen kız çocuklarının talep etmeleri halinde kendilerine almakta oldukları aylıkların 2 yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere peşin olarak verilmektedir. Verilen bu paraya da “çeyiz parası” da denilmektedir.

Eğer kız çocuğu 2 yıl içerisinde boşanırsa, 2 yıl tamamlanmadan tekrar anne veya babasından dolayı aylık bağlanmamaktadır. Bu durumda aylığa yeniden ancak 2 yıl onunda hak kazanılmaktadır. Bunun mantığı da, 2 yıllık aylığın kendisine evlenme ödeneği olarak peşin olarak ödenmesine dayanmaktadır.

Hak sahiplerinin, evlenme ödeneği alması için Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sigortalı Emeklilik Daire Başkanlığına veya bulunulan yerdeki il müdürlüğüne/sosyal güvenlik merkezine SGK’ca belirlenen Tahsis Talep ve Beyan Taahhüt Belgesiyle başvurmaları gerekmektedir.

Evlenme yardımı, evlenme tarihinden itibaren 5 yıl içinde talep edilmez ise, artık istenme hakkı düşmektedir. Yani buradaki 5 yıllık süre hak düşürücü süre olarak uygulanmaktadır.

2.6.8- Cenaze ödeneği

Cenaze ödeneği, SGK’dan emeklilik, malullük ve ölüm aylığı almakta iken veya kendisi için en az 360 gün emeklilik primi ödenmiş olup da ölen bağımsız avukatın yakınlarına verilmekte olup, bu ödeneğin miktarı SGK Yönetim Kurulunca belirlenip Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tarafından onaylanan tarife üzerinden belirlenmektedir.

Bu ödenek, sırasıyla sigortalının eşine, yoksa çocuklarına, o da yoksa ana babasına, o da yoksa kardeşlerine verilmektedir.

Bu kişilerin olmaması halinde; esnafın cenazesinin gerçek veya tüzel kişiler tarafından kaldırılması durumunda, tespit edilen cenaze

ödeneği tutarını geçmemek üzere belgelere dayanan masraflar, masrafı yapan gerçek veya tüzel kişilere ödenmektedir.

Bu ödeneğin alınması için hak sahiplerince ölüm tarihini belirten bir dilekçe ile sosyal güvenlik il/merkezine başvurulması gerekir.

2.6.9- Emeklilik (yaşlılık)/ölüm toptan ödemesi ve ihya

Herhangi bir nedenle faaliyetine son veren ve emeklilik aylığı bağlanması için gerekli yaş şartını doldurduğu halde malulük veya emekli aylığı bağlanmasına hak kazanamayan veya ölüm tarihinde hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanması şartlarının bulunmaması halinde bağımsız avukatın kendisi veya hak sahiplerine, başvuru halinde ödenen emeklilik primlerinin her yıla ait tutarı toptan ödeme şeklinde verilmektedir.

Toptan ödeme yapılarak prim ödeme gün sayıları tasfiye edilmiş bulunan olanlar, bir şekilde aylık bağlanma şartlarını kazanmaları halinde tasfiye etmiş oldukları bu primleri tekrar geri ödeyerek canlandırabilmektedirler.

2.6.10- Aylıkların hesaplanması

a) Emekli aylığının hesaplanması: 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden (1/10/2008) önce sistemde olanların 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önceki prim ödeme gün sayıları Kanunun yürürlüğe girmesinden önceki tabi oldukları kanunlara göre, bunların Kanunun yürürlük tarihinden sonraki prim ödeme gün sayıları da Kanuna göre hesaplanacak ve her dönemde geçen süreler aylıklara orantılı bir şekilde yansıtılmaktadır.

Dolayısıyla, 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden önce faaliyete başlayan bağımsız avukatların da aylık hesaplanması yönünden müktesep hakları korunmuştur.

Emeklilik aylıklarının hesaplanmasında günümüz itibarıyla "1/1/2010 tarihi öncesi" - "1/1/2010 ila 1/10/2008 dönemi" - "1/10/2008 tarihi sonrası" olmak üzere 3 farklı dönem bulunmaktadır. Buna göre;

-Çalışmaları “1/1/2000 tarihi öncesi”, “1/1/2000 ve 1/10/2008 tarihleri arasında” ve “1/10/2008 tarihi sonrası”nda olanlar (yani her 3 dönemde de çalışması bulunanlar):

--1/1/2000 tarihi öncesinde çalışması bulunanlar için basamak ve kazançlarına denk gelen “Basamak Karşılığı Gösterge Tablosu”ndaki rakamın aylık bağlama oranıyla çarpılması sonucunda bulunun miktarı, bu dönemdeki çalışma süresinin toplam çalışma süresine oranlanmasıyla birinci kısmi aylık bulunmaktadır.

--1/1/2000 ila 1/10/2008 döneminde çalışması bulunanlar için de, primi ödenen gelir basamaklarındaki bekleme süresi dikkate alınarak bulunan “Ağırlıklı Ortalama”ya aylık bağlama oranı uygulanmakta ve bulunun miktarın, bu dönemdeki çalışma süresinin toplam çalışma süresine oranlanmasıyla ikinci kısmi aylık bulunmaktadır.

--1/10/2008 tarihi sonrası çalışmalar için ise, ödenen prim miktarları (kazançlar) her yıl bazında (emeklilik yılı ile bir önceki yıl hariç) güncelleme katsayısıyla güncellenip güncellenen miktarın prim ödeme gün sayısına bölünüp 30’la çarpılması sonucu bulunan “aylık ortalama kazanç” ve çalışma süresine göre tespit edilen “aylık bağlama oranı” çarpımıyla hesaplanan aylık, bu dönemdeki prim ödeme gün sayısının toplam prim ödeme gün sayısına oranlanmasıyla ikinci kısmi aylık bulunmaktadır.

Her üç dönem için hesaplanan kısmi aylıklardan, 1/1/2000 dönemi öncesine ait kısmi aylık 2008/Ekim ayına kadar ayrıca güncelleme katsayısıyla güncellenmesi sonucunda, her üç kısmi aylığın toplamı kişiye bağlanacak aylık miktarını vermektedir.

-Çalışmaları “1/1/2000- 1/10/2008” ve “1/0/2008 tarihi sonrası”nda olanlar:

--1/1/2000 ila 1/10/2008 döneminde çalışması bulunanlar için de, primi ödenen gelir basamaklarındaki bekleme süresi dikkate alınarak bulunan “Ağırlıklı Ortalama”ya aylık bağlama oranı uygulanmakta ve bulunun miktarın, bu dönemdeki çalışma süresinin toplam çalışma süresine oranlanmasıyla birinci kısmi aylık bulunmaktadır.

--2008/Ekim sonrası çalışmalar için ise, ödenen prim miktarları (kazançlar) her yıl bazında (emeklilik yılı ile bir önceki yıl hariç) güncelleme katsayısıyla güncellenip güncellenen miktarın prim ödeme gün sayısına bölünüp 30'la çarpılması sonucu bulunan "aylık ortalama kazanç" ve çalışma süresine göre tespit edilen "aylık bağlama oranı" çarpımıyla hesaplanan aylık, bu dönemdeki prim ödeme gün sayısının toplam prim ödeme gün sayısına oranlanmasıyla ikinci kısmi aylık bulunmaktadır.

Her iki dönem için hesaplanan kısmi aylıklardan, 1/1/2000 dönemi öncesine ait kısmi aylık 2008/Ekim ayına kadar ayrıca güncelleme katsayısıyla güncellenmesi sonucunda, her üç kısmi aylığın toplamı kişiye bağlanacak aylık miktarını vermektedir.

-Çalışmaları **sadece 1/10/2008 tarihi sonrası olanlar:** 2008/Ekim döneminden sonra ilk defa çalışmaya başlayanların aylıklarının hesaplanmasında, ödenen prim miktarları her yıl bazında (emeklilik yılı ile bir önceki yıl hariç) güncelleme katsayısıyla güncellenip güncellenen miktarın prim ödeme gün sayısına bölünüp 30'la çarpılması sonucu bulunan "aylık ortalama kazanç" ve çalışma süresine göre tespit edilen "aylık bağlama oranı" çarpımıyla aylık hesaplanmaktadır.

b) Malullük aylığının hesaplanması: Malullük aylığı da aynen emekli aylığı mantığıyla hesaplanmaktadır. Yalnız, 1/10/2008 tarihinden sonraki süreler için aylık bağlama oranı asgari % 50, 9000 günden fazla prim ödemesi olanlar için ise her yıl için % 2 olarak uygulanmaktadır.

c) Ölüm aylığının hesaplanması: Ölüm halinde hak sahiplerine bağlanan aylığın hesaplanmasında Esnafın almakta olduğu veya bağlanmasına hak kazandığı malullük veya emeklilik aylığı esas alınmaktadır. Bu durumda hak sahiplerine bağlanacak ölüm aylığının hesabı da aynen emeklilik aylığı mantığıyla hesaplanmaktadır. Yalnız, 1/10/2008 tarihinden sonraki süreler için aylık bağlama oranı asgari % 50, 9000 günden fazla prim ödemesi olanlar için ise her yıl için % 2 olarak uygulanmaktadır.

2.6.11- Emekli aylıklarının artırılması

Gerek 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden önce gerekse sonra bağlanan bağımsız avukatların aylıkları ve bunların hak sahiplerinin aylıkları her yılın Ocak ve Temmuz ödeme tarihlerinden geçerli olmak üzere, bir önceki altı aylık döneme göre Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan en son temel yıllık tüketici fiyatları genel indeksindeki değişim oranı kadar arttırılacağı öngörülmüştür.

3-SONUÇ

Öncesinde, topluluk sigortasına tabi olan bağımsız avukatların 1/0/2008 tarihinden sonra sosyal güvenlikleri 5510 sayılı Kanunla "kendi nam ve hesabına çalışan" statüsü olarak belirlenerek, bu tarihten sonra sosyal güvenlikleri tam olarak sağlanmaya başlanmıştır.

KAYNAKLAR

- Bkz. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu R.G.. 17/7/1964, 11766-11779
- Bkz. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu R.G.. 31/5/2006, 26200
- Bkz. Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.. R.G. 13/2/2011, 27857
- 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu.. R.G. 14/9/1971, 13956